

DORPSORGaan

spaarndam

DE GESCHIEDENIS VAN SPAARNDAM

DORPS-ORGAAN SPAARNDAM

inhoud

redactiemededeeling	2
de geschiedenis van spaarndam	3
spaarndams postkantoor	5
maximum-snelheid 30 km	6
spaarndam in de toekomst	8
over ratten gesproken	10
die "nel" toch	10
verenigingsnieuws	11

blad van de dorpsraad-spaarndam
1e jaargang juli-augustus-nummer
redactieadres: r. van meesche
visserseinde 4 spaarndam

DE GESCHIEDENIS VAN SPAARNDAM

DEEL II

De eerste bron, waarin officieel iets vermeld wordt over de dam in het Spaarne, is het charter van graaf Willem II (1234-1256) uit het jaar 1253. Dit charter vormt een belangrijk bewijs voor de "Wendelijk-theorie" van Mr. S.J. Fockema Andreae, oud-secretaris van het Waterschap Rijnland.

Het charter is, naar de gewoonte van die tijd, in het latijn geschreven. De grafelijke administratie was toen namelijk in handen van monniken en geestelijken, omdat zij praktisch de enigen waren, die lezen en schrijven konden. Later is dit charter vertaald en de inhoud is in het kort aldus:

Graaf Willem II geeft opdracht om in de dam in het Spaarne een doorgang te maken voor schepen, ter breedte van "14 voete". Dit getal is niet in onze huidige maten nauwkeurig weer te geven, omdat elke plaats in die tijd zijn eigen maten en gewichten had.

Voor de doorvaart zouden de schepen sluisgeld verschuldigd zijn. De graaf stelde daarvoor de volgende tarieven vast:

een "elfschutter" moest 12 penninck betalen, een schip, dat turf of riet vervoerde, 7 penninck,

een hooischip echter 8 penninck, een schip met hangend roer 6 penninck, een schip met "handroerder" 3 penninck, andere kleine scheepjes 1 penninck.

Als de kosten van de aanleg van de sluis er op deze manier uit zouden zijn gekomen; dan hoefden de schippers uit Holland niets meer te betalen. Andere schippers moesten blijven betalen "alsoo lange alst ons, ende onse Raide duncket oirbair te wesen.

Het charter van Willem II maakt duidelijk, dat er dus al een dam geweest moet zijn, ook al is er van de eerste aanleg zelf in de archieven niets terug te vinden. Duidelijk is eveneens, dat er in die dam nog geen schutsluis is geweest.

Dit laatste is te verklaren op grond van de volgende motieven:

- 1e. een schutsluis, (in die tijd slechts met één paar deuren, die alleen open gingen als de waterstand aan beide zijden ongeveer gelijk was), moest groter zijn dan de spuilsuizen en juist daardoor zou de dam, die toch in de eerste plaats als bescherming tegen het buitenwater diende, extra worden verzwakt;
- 2e. in de tijd, dat de dam werd aangelegd was de scheepvaart bovendien nog maar heel weinig tot ontwikkeling gekomen (iets, dat ook nog wel bewezen wordt, door bovenstaande tarieflijst uit het charter);
- 3e. het is zeer wel mogelijk, dat er wel een overtoom aangewezen is, om de weinige scheepjes over de dijk te zetten.

Waarschijnlijk hebben de poorters van Haarlem er bij Willem II op aangedrongen om toch maar een schutsluis te laten maken. Haarlem was juist in die tijd sterk in opkomst (in 1245 had de plaats stadsrechten gekregen van Willem II en haar handel en scheepvaart werden steeds belangrijker).

Bovendien had Willem II er ook zelf belang bij. Hij speelde een belangrijke rol in de Europese politiek en had daarvoor veel geld nodig.

MEDEDELING VAN DE REDACTIE AAN DE LEZER:

Uit de pagina van dit blad, waarop de inhoudsopgave is vermeld, blijkt, dat dit (derde) nummer van het DORPSORGAAN-SPAARNDAM een gecombineerd nummer is voor de maanden juli en augustus.

Door de vakanties is het de redactie namelijk niet mogelijk gebleken voor deze twee maanden ook twee nummers te laten verschijnen.

*Inmiddels behoort voor velen van U de vakantieperiode 1967 weer tot het verleden. Iedereen (nagenoeg) kan terugzien op een droge, zonnige en warme zomerperiode. Zo'n zomer zal een ieder zich lang heugen. Om kort te zijn, het was "net het weertje" voor Jan en Al-
leman.*

Voor velen is het nu weer werken geblazen.

De redactiemedewerkers van het DORPSORGAAN hebben zich intussen beraden over de samenstelling van dit nummer. Het resultaat daarvan is de inhoud van dit blad.

De redactie stelt bij deze ieder wederom in de gelegenheid voor Spaarndam van belang zijnde artikelen ter plaatsing in te zenden.

Wij besluiten met U te verzoeken eventuele kritische opmerkingen vooral niet in de doofpot te stoppen.

Door het bevorderen van de opkomst der steden en van betere verbindingen voor de handel en scheepvaart, kon hij op meer inkomsten rekenen, o. a. uit de tollën.

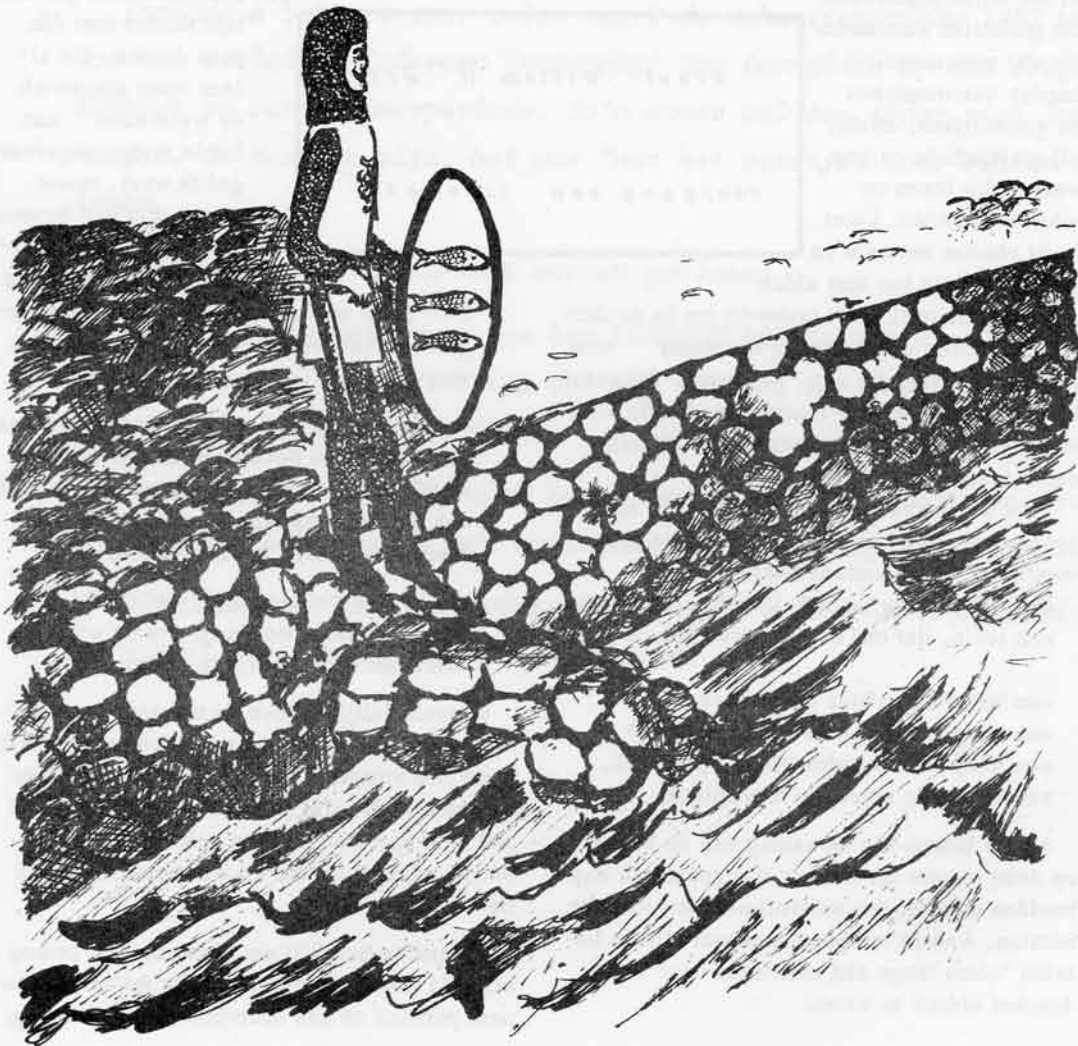
Wat die Europese politiek van Willem II betreft, mag men hem niet onderschatten. In 1247 werd hij zelfs tot koning van Duitsland gekozen. (Deze gebieden behoorden toen tot het Duitse Rijk). Dat de Duitse Keurvorsten juist Willem kozen, valt te begrijpen, aangezien zij geen machtige koning boven zich wilden en Holland toen een onbetekende uithoek van het Rijk was. Willem vergat dan ook niet de belangen van zijn eigen geslacht te behartigen en trachtte

zijn positie uit te buiten door de voor de graven van Holland zo lastige Friezen te verslaan. En juist dat werd hem fataal: bij Hoogwoud zakte hij met zijn paard door het ijs en verdronk.

De betekenis van Willem's charter (uit het jaar 1253) is vooral hierin gelegen, dat de dam in het Spaarne er naast de waterkering nog een belangrijke functie bij kreeg, n. l. die van een schakel in de grote scheepvaartweg door het centrum van Holland.

(wordt vervolgd)

G. VAN DEN BELDT Jr.

SPAARNDAMS POSTKANTOOR IS NIET 24 UUR OPEN

Op welke tijdstippen en voor welke zaken is het postkantoor te Spaarndam (kantoorhouder de heer Arink) geopend?

Het kantoor, Kerklaan 15, is voor alle mogelijke postkantoorzaken geopend:

's maandags t/m vrijdags van 9.30 uur tot 12.30 uur,

" " " van 14.00 uur tot 15.00 uur en

bovendien vrijdagsavonds van 17.00 tot 18.00 uur.

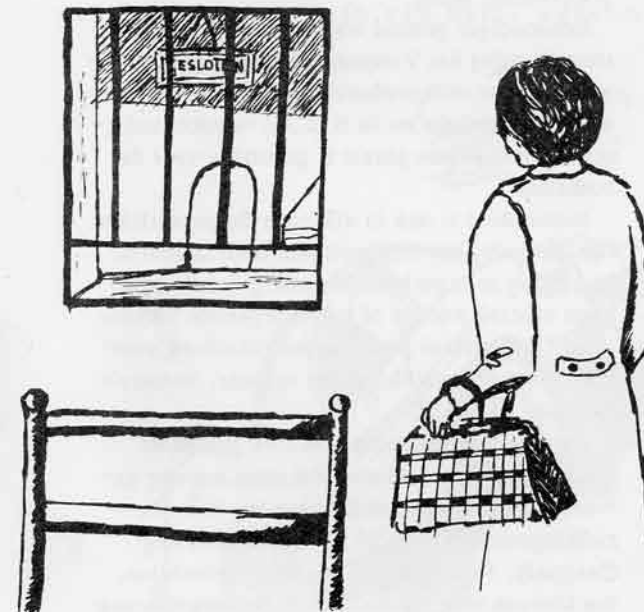
Op de maandag-, dinsdag-, woensdag-, en donderdagavonden is het postkantoor eveneens geopend van vijf tot zes, echter uitsluitend voor spaarbankzaken (inleg en terugbetaling), en zegelverkoop (ook pakjes en aangetekende stukken worden dan aangenomen). Niet afgedaan kunnen dus op deze avonden cheque-, postwissel- en girozaken.

Het is maar "een weet". Als het dat is, is de kantoorhouder gerust. Uiteraard zijn de niet genoemde uren sluitingsuren. Die zijn dus ook bekend, zodat het niet moeilijk is te voorkomen, dat de heer Arink in deze uren voortaan door het publiek wordt benaderd.

Voor wat betreft het verzenden van brieven e. d., wordt de speciale aandacht erop gevestigd, dat, zo deze post bestemd is voor verzending per nachttrein, het posten ervan beslist nog juist vóór

zessen ('s avonds) op het postkantoor (brievenbus) moet geschieden. Om precies zes uur heeft namelijk de buslichting (voor de nachtposttrein) plaats gehad, waarna de postauto onmiddellijk wordt gestart voor vervoer van de poststukken.

Mocht dit te vroeg voor U zijn, dan kunt U nog naar de Baljuwslaan te Haarlem gaan, waar de laatste buslichting om 21.15 uur plaatsvindt.

maximum-snelheid

Voor vele niet-Spaarndammers is onze woonplaats Spaarndam dat rustige dorpje ten noordoosten van Haarlem, gelegen aan het Spaarne. Bij buitenstaanders vooral bekend door de in het dorp gevestigde palinghandelaren en ons monument "Hansje Brinker".

Door de vrij snelle groei van de bevolking in de randstad Holland en het voor deze streek in het algemeen geldende relatief hoge welvaartspeil, is ook voor ons dorp tengevolge hiervan de keerzijde van de medaille merkbaar geworden.

En wel met name op het gebied van de verkeerssituaties in ons dorp.

Door de toename van het aantal autobezitters ontstaat er tijdens werkdagen in verband met het woon- en werkvervoer 's ochtends en 's avonds een grote verkeersdruk. Tijdens de weekends kunnen de verkeersstromen ten ge-

volge van het recreatievervoer zelfs verontrustende vormen aannemen.

Hoewel de gesignaleerde toestanden ook elders gelden, wordt hierdoor vooral door de

voor Spaarndam geldende omstandigheden de leefbaarheid ongunstig beïnvloed.

Spaarndam en omgeving lenen zich van nature al bij uitstek voor het maken van wandelingen, ware het niet, dat deze vorm van recreatie, door het toegenomen verkeer tijdens zeer grote verkeersdruk, niet of slechts zeer bezwaarlijk en dan nog met aanvaarding van niet te onderschatten risico's kan worden bedreven.

Rekening houdend met de nog te verwachten verdere toename van het aantal auto's en de functie, die Spaarndam in het kader van de toekomstige recreatie (Spaarndammerhout) (?) moet gaan vervullen, is het noodzakelijk ons op een aantal mogelijke verkeersverbeteringen te bezinnen en deze zonodig bij de betreffende instanties te bepleiten.

De verkeersweg door Spaarndam zou, met behulp van een weg langs of rond Spaarndam

met bovendien goede aansluitingen op provinciale- of rijkswegen, van het drukke autoverkeer ontlast kunnen worden. Het realiseren van een dergelijk plan zou - indien althans mogelijk - waarschijnlijk wel eens vele jaren in beslag kunnen nemen.

Nog een mogelijkheid is eventueel bij wijze van voorlopige maatregel, die bovendien eenvoudiger uitvoerbaar schijnt, het doorgaande autoverkeer in zijn snelheid te beperken. Momenteel geldt namelijk voor Spaarndam een maximum-snelheid van 50 km per uur. Volgens onze informaties kan door de gemeentelijke overheid deze snelheid worden veranderd in maximaal 15 km per uur. Het komt ons echter gewenst voor, dat een maximale snelheid van circa 30 km per uur meer passend zou zijn, waarbij dan hopelijk toch het beoogde doel "de

veiligheid in het dorp" wordt benaderd. Voor het invoeren van een maximum-snelheid van 30 km per uur is, hoe vreemd dit ook moge klinken, daarentegen een ministeriële

goedkeuring nodig.

Eenvoudiger gesteld was het met de verkeerssituatie nabij het Visserseinde hoek Nieuwe Rijksweg, alwaar met medewerking van de Haarlemse verkeerspolitie en de N.Z.H.-autobusonderneming een betere plaats is gevonden voor de bushalte.

Momenteel is ook in discussie de gevaarlijke situatie nabij het Rijnlandshuis hoek Lagedijk. In overleg met verkeersdeskundigen zal nagegaan moeten worden of het doorgaande verkeer vanuit Spaarndam in de richting Halfweg voorrang moet krijgen boven het verkeer, komende vanaf de Lagedijk.

Door enkele wethouders van de gemeente Haarlem is voorts informatief onze mening gevraagd over de eventuele invoering van éénrichtingsverkeer voor de Spaarndammerweg (Jaagpad). Juist met het oog op de voordelen, die hieraan voor wandelaars en oeverrecreanten

30 Kilometer !!!

verbonden zijn, is de dorpsraad voorstander van zodanig éénrichtingsverkeer voor snelverkeer en wel in de richting Spaarndam-Haarlem, zodat dit aansluiting geeft op het bestaande beperkte éénrichtingsverkeer vanuit Spaarndam langs de Spaarne-oever. Indien in de toekomst meerdere wegen rond Spaarndam zullen worden aangelegd, die goede verbindingen met Haarlem gaan vormen, kan nog eens bezien worden, of gehele afsluiting van de Spaarne-oever voor gemotoriseerd snelverkeer moet plaatsvinden.

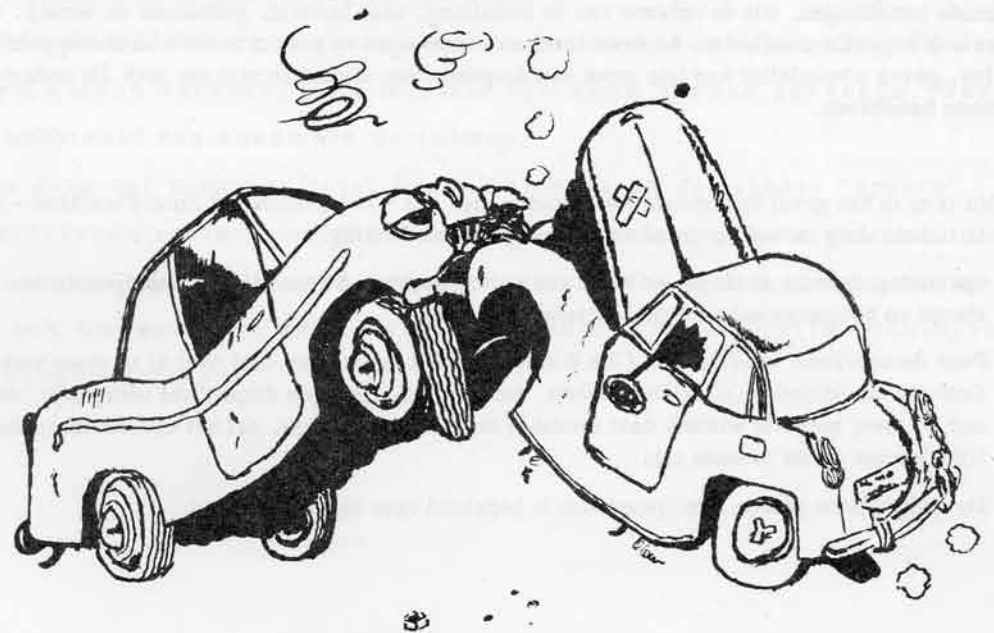
De Slaperdijk verdient eveneens aandacht. Wanneer men de wandelaars daar (op de autosnelweg Spaarndam-Santpoort) wat meer lijfsbehoud wil bieden, dienen er andere maatregelen te worden getroffen dan het plaatsen van de borden, die suggereren, dat "links lopen veilig lopen" is. Vooral bij avond is het uit een oogpunt van verkeersonveiligheid een hachelijke zaak op deze weg te lopen, niettegenstaande de rijbaanverlichting en de goedbedoelde aanwijzingen op de eerdergenoemde borden. Alleen

Indien U meent, in het belang van de Spaarndamse gemeenschap, over de diverse verkeerssituaties in, bij of rond Spaarndam opmerkingen te willen maken of aanbevelingen te moeten doen, dan is dat uiteraard mogelijk. Reacties zijn van harte welkom.

al door bijv. het aanleggen van een eventueel gecombineerd fiets- en wandelpad, zou het mogelijk worden wederom tot betere verkeersverhoudingen te komen, zodat de fietsers en voetgangers enerzijds en de snellere weggebruikers, de bromfietsen daaronder mede begrepen, anderzijds minder gevaar voor elkaar opleveren.

Zolang het bovenstaande nog tot de wensdromen blijft behoren, kunnen in en om Spaarndam de veilige wandelmogelijkheden worden uitgebreid, indien de borden "verboden toegang" bij ons museumstuk "Fort-Noord" zullen worden verwijderd.

Alvorens bij de betreffende instanties ons standpunt ten aanzien van eventuele ingrijpende verkeersmaatregelen bekend te maken, willen wij eerst onze mening over deze zaken op de eerstvolgende openbare vergadering van de dorpsraad ter discussie stellen.

'T EERST ZIJN WONINGEN NODIG

Spaarndam niet geschikt voor "druk centrum"

Chauvinistisch gezegd: Spaarndam kan zéér groot zijn;
Bescheiden gezegd: Maar ook zeer klein, het ligt immers in Holland - op -
zijn smalst!

Wij willen trachten de onderzoeken, of het niet mogelijk is om de toekomstige omvang en aantal inwoners van ons dorp te benaderen op grond van ter beschikking staande gegevens.

In ons vorige nummer werd uiteengezet, dat Haarlemmerliede en Spaarnwoude in de toekomst Spaarndam tot een inwonertal van $\pm$ 5000 zielen willen zien groeien. Van de zijde van Haarlem is men wat dit aantal betreft wat terughoudender. In de toelichting op het thans ter visie liggende Streekplan Noordzeekanaalgebied is te lezen, dat de toekomstige omvang van de (te handhaven!) dorpskern Spaarndam onderwerp van nadere studie zal uitmaken. Dit zal mede verband houden met de aan Spaarndam toegedachte functie in het te stichten recreatiegebied, de Spaarndammerhout.

Wij, als Spaarndammers zijn uiteraard zeer geïnteresseerd in de conclusies, waartoe deze studie zal leiden. Conclusies, die, naar onze mening, te verwerklijken zullen moeten zijn en niet te lang op zich moeten laten wachten.

Plannen voor openbare voorzieningen, als een dorps huis, een kruisgebouw, bijvoorbeeld, kunnen niet van de grond komen als er geen duidelijke aanwijzingen bestaan voor hoevelen deze dan wel zullen dienen.

Men pleegt doorgaans, voor de planning van de grootte van een dorp, uit te gaan van sociologische gegevens. Het is bekend, dat voor een goed functionerende gemeenschap een dorp over een minimum-outillage dient te beschikken op het gebied van winkels, scholen en andere dienstenverlenende instellingen. Uit de opbouw van de bevolking, naar leeftijd, godsdienst en beroep, trekt men ook bepaalde conclusies. Al deze factoren, afgewogen op min of meer wetenschappelijke wijze, geven uiteindelijk aan hoe groot een dorpskern zou dienen te zijn om zich als zodanig te kunnen handhaven.

Nu is er in het geval Spaarndam wél verschil met een - in bijvoorbeeld Zuid-Flevoland - nieuw op te richten dorp en wel op grond van de volgende motivering:

- a) Spaarndam bestaat al langer en heeft een eigen karakter. Bestaande verhoudingen dienen niet abrupt en hoogstens geleidelijk gewijzigd te worden.
- b) Door de nabijheid van Haarlem (3 à 5 km), behoeft Spaarndam niet over al te grote verscheidenheid van winkels e.d. te beschikken, die in meer afgelegen dorpen wél nodig zijn, omdat ook de meer speciale winkels daar rendabel moeten kunnen zijn, zal het inwonertal in dergelijke kernen groter moeten zijn.
- c) De geografische positie van Spaarndam is bepalend voor zijn afmetingen.

Het lijkt ons goed om - als bijdrage tot de gedachtenwisseling over Spaarndam eens nader op dit laatste punt in te gaan.

Een blik op de kaart laat ons zien, dat er hier aan alle kanten water is. Uitbreiding is in principe slechts mogelijk in oostelijke richting tot omtrent Zwanenburg en de Inlaagsedijk; in westelijke richting voorts ook door Fort-Noord en Fort-Zuid gedeeltelijk voor bebouwing vrij te geven en tenslotte, mogelijkerwijs, bij tot standkoming van een randweg, ook nog in het zuidelijke punt van de Spaarndammerpolder onder Velsen. Een dergelijke bebouwing zou een goede evenwichtige zijn, en vormt o.i. althans de maximale mogelijkheid.

Het huidige Spaarndam (oost en west) heeft thans een bebouwde oppervlakte van circa 17 ha.

Er zijn circa 325 huizen en circa 1150 inwoners.

De geschetste uitbreidingen zouden totaal circa 33 ha bedragen, t.w. 9 ha in west, 19 ha in oost en mogelijk 5 ha in de Spaarndammerpolder.

Wil Spaarndam een bebouwing krijgen, die aan redelijke normen voldoet, dan is de woningdichtheid voor de nieuwbouw te stellen op circa 16 woningen per ha en het aantal bewoners per huis op 3,2.

Men komt dan op totaal 50 ha dorpsbebouwing, 935 huizen en 3100 inwoners.

Gaat de noordelijke sector er om welke reden dan ook af, dan zal het uiteindelijke zielental van Spaarndam ongeveer 2500 bedragen.

Wij zijn van mening, dat het noodzakelijk is om binnen 20 jaar tot een dergelijk inwonertal te geraken en dat dan handhaving van onze dorpsgemeenschap gewaarborgd zal zijn.

In en vlakbij het huidige Spaarndam zullen nauwelijks gelegenheden kunnen worden verwacht, die massale recreatie kunnen opvangen. Daarvoor ontbreekt ten enenmale de ruimte.

Ons dorp zal zich dus beter kunnen richten op de minder "drukte" veroorzakende recreatie en daarnaast op een normale, geleidelijke, uitbouw van de bestaande woon- en werkgemeenschap, die zo langzamerhand ook wel eens aan betere vestigingsmogelijkheden (bijv. woningen) mag worden geholpen.

die "NEL" toch

De Rioolwaterzuiveringsinstallatie, die aan de boorden van de Mooie Nel verrijst in het Haarlemse industrie-gebied, zal vermoedelijk een jaar eerder gereed zijn dan was aangekondigd.

Dit kan betekenen, dat het water in Spaarne en Mooie Nel er eerder iets zuiverder zal uitzien.

De zuiveringsinstallatie zal in de eerste plaats water uit de Haarlemse riolen en vaarten zuiveren, maar dat heeft toch ook zijn doorwerking in het water rondom Spaarndam.

* * *

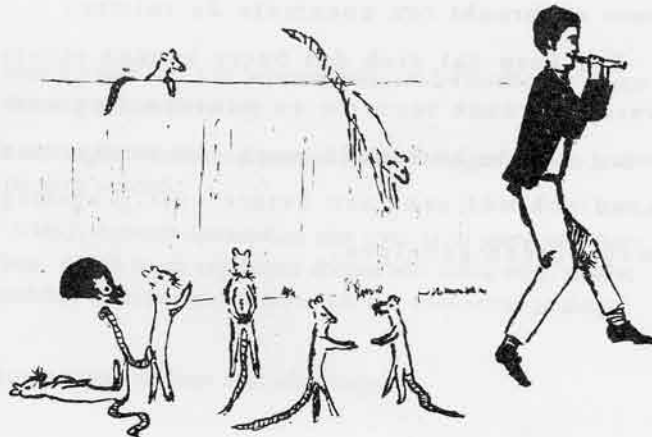
over RATTEN gesproken.....

De heer Frans Vester, bewoner van de molen "De Slokop", fluitist, artistiek leider van het Danzi Quintet en docent aan het Haags Conservatorium, heeft een nieuwe grammofoonplaat gemaakt.

Dorpsgenoot Vester, die met het quintet concerteerde in steden als Brussel, Parijs, Luxemburg, Londen, Warschau, Bazel, Berlijn, Hamburg, Haifa, Tel Aviv, Jeruzalem, New York en die kortgeleden samen met koningin Juliana terugkeerde uit Montreal, waar het quintet op de Wereldtentoonstelling speelde, speelt op deze nieuwe langspeelplaat werken van Haydn, Telemann en Pergolesi.

Hij maakte de opnamen met begeleiding van het Groningse kamerorkest "Fidum Cantus".

Misschien kan de heer Vester eens met zijn fluit op Westkolk en Pol komen concerner. Om de vele ratten, die er ook dit seizoen weer rondhuppelen, om zich heen te verzamelen.

WEL SAMEN OP ÉÉN TERREIN.

FUSIE VOETBALCLUBS IS NOG NIET IN ZICHT.

In de laatst verschenen jaargang van de "SFC-er", orgaan der voetbalvereniging SFC "Spaarndam", zijn enkele artikelen opgenomen waarbij een fusie tussen de voetbalverenigingen SFC "Spaarndam" en de R.K. Voetbalvereniging "S.H.S." werd bepleit.

De belangrijkste redenen tot samenvoeging waren:

- 1e. de in aanleg zijnde sportvelden nabij de Ringweg in Spaarndam-oost, welke door de beide verenigingen bespeeld zullen gaan worden; en
- 2e. de kans te benutten om met één grote vereniging meer mogelijkheden van sportbeoefening te scheppen.

Het waren een aantal enthousiaste sportliefhebbers in Spaarndam, die met de beste bedoelingen en de hoogste verwachtingen aan het werk zijn gegaan en door middel van een stroobiljet de inwoners van Haarlem's Spaarndam en een groot deel van de inwoners van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarwoude van hun bedoelingen hebben laten kennis nemen.

Deze heren hebben vervolgens een bespreking gehad met de besturen van SFC "Spaarndam" en "S.H.S.". Vooral om praktische redenen voelde het bestuur van SFC "Spaarndam" voor de samen-

voeging tot één vereniging, daar bij het afzonderlijk blijven voortbestaan van de beide verenigingen een stichting tot stand moet komen, die de gemeenschappelijke accommodatie moet gaan beheren en exploiteren.

Het bestuur van "S.H.S." daarentegen gaf de voorkeur aan het zelfstandig blijven van de vereniging en heeft voor het gevoerde beleid - op een hiervoor speciaal uitgeschreven ledenvergadering - ruime goedkeuring verkregen.

Deze gang van zaken heeft voor vele Spaarndammers, die het oog op de toekomst hadden gericht, een teleurstellend verloop gehad.

Bij het nuchter beoordelen van deze situatie is het nodig onze "Spaarndamse bril" eens af te zetten en eens proberen "oog te hebben" voor het standpunt van "S.H.S.".

Geconstateerd wordt dan, dat het verenigingsleven van "S.H.S." minder op Spaarndam is georiënteerd en daardoor niet in de eerste plaats in het patroon van de Spaarndamse verenigingen is te passen.

Of het onderbrengen van de beide speelvelden op een sportcomplex dan ook per definitie tot het samenvoegen van de beide verenigingen moet

leiden, lijkt ons geen moeilijk te beantwoorden vraag.

Alleen wanneer beide verenigingen hiervan de noodzaak inzien, is samenvoeging verantwoord.

Zo lang dit niet het geval is, zal in gemeenschappelijk overleg de beste vorm van samenwerking moeten worden gezocht.

Wij wensen de beide verenigingen hierbij veel succes toe, niet in de laatste plaats in het belang van al hun sportliefhebbers.

P.S. Het door de heer P. Kroon ingezonden artikel inzake de fusie is door de redactie niet opgenomen. We danken echter de inzender voor zijn bijdrage, welke voor de redactie aanleiding is geweest U over het bovenstaande in te lichten.

